

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA (Bc.)

DKBSZ – Dějiny kulturní a sociální antropologie

1. Evolucionismus

Časoprostorové vymezení; ideové zdroje; hlavní rysy; nejvýznamnější představitelé (H. Maine, E. B. Tylor, J. Frazer, L. Morgan...); kritika evolucionismu a srovnání s difuzionismem; neoevolucionismus (L. White, J. Steward, M. Fried, E. Service...).

2. Difuzionismus

Časoprostorové vymezení; ideové zdroje; hlavní rysy; antropogeografie (F. Ratzel, L. Frobenius); škola kulturních okruhů (F. Graebner, W. Schmidt); americký difuzionismus (C. Wissler, R. Lowie); heliolitická škola; kritika difuzionismu a srovnání s evolucionismem.

3. Historický partikularismus a konfiguracionismus

Časoprostorové vymezení; ideové zdroje; F. Boas (kulturní relativismus); A. Kroeber (superorganické pojetí kultury); R. Benedict (kulturní vzorec); M. Mead (vztah pohlaví a povahy); škola kultura a osobnost; studium národního charakteru a zrod psychologické antropologie (G. Bateson, C. DuBois, A. F. C. Wallace...); kritika těchto směrů.

4. Funkcionalismus a strukturální funkcionalismus

Časoprostorové vymezení; ideové zdroje; B. Malinowski (zúčastněné pozorování, teorie potřeb); A. R. Radcliffe-Brown (sociální funkce, sociální systém); podobnosti a rozdíly Malinowského a Radcliffe-Brownova funkcionalismu; E. E. Evans-Pritchard a afrikanistické výzkumy v britské antropologii; kritika funkcionalismu (R. Firth, E. Leach, M. Gluckman...).

5. Francouzská etnologie

Časové vymezení; É. Durkheim (sociální solidarita, sociální koheze, sociální realita, kolektivní reprezentace); M. Mauss (totální sociální fakt, sociální klasifikace); durkheimovské dědictví (R. Hertz, M. Halbwachs, L. Lévy-Bruhl, M. Griaule); etnologie A. van Gennepa.

6. Strukturalismus

Časoprostorové vymezení; F. de Saussure (synchronní x diachronní perspektiva, langue x parole, pojetí znaku); C. Lévi-Strauss (motivace a cíle strukturální antropologie, strukturální analýza „divokého myšlení“, totemismu a mýtu); strukturalismus v díle E. Leache a M. Douglas; kritika strukturalismu.

7. Kulturní ekologie a kulturní materialismus

Časoprostorové vymezení; J. Steward (kulturní jádro a kulturní změna); A. Vayda (ekosystém a kulturní adaptace); R. Rappaport (adaptivní role rituálu); M. Harris (infrastrukturní determinismus); N. Chagnon (sociobiologie v kulturní antropologii); kritika těchto směrů (M. Sahlins ad.).

8. Symbolická a interpretativní antropologie

Časoprostorové vymezení; M. Douglas (symbolická klasifikace); V. Turner (sociální role symbolů); C. Geertz (pojetí kultury, veřejnost kultury, zhuštěný popis); S. Ortner (teorie jednání, struktura x aktérství); R. Rosaldo (situovanost a subjektivita výzkumníka); inspirace interpretativní antropologie (M. Weber, rozumějící sociologie a hermeneutika); kritika těchto směrů.

9. Marxistická a kritická antropologie

Časoprostorové vymezení; ideové zdroje; kritika uzavřenosti kultur (E. Wolf a S. Mintz); postkoloniální antropologie (E. Said, T. Asad, J. Fabian...); debata Sahlins x Obeyesekere; hnutí „psaní kultury“ (problém etnografické autority a reprezentace druhých); postmoderní a reflexivní antropologie (J. Clifford, G. Marcus, V. Crapanzano, P. Rabinow...); kritika těchto směrů.

10. Německojazyčná a skandinávská etnologie

Středoevropská tradice Volkskunde a Völkerkunde; J. G. Herder; bratři Grimmové; Völkerpsychologie; W. H. Riehl; německé a rakouské školy kulturních okruhů; A. Bastian; F. Ratzel; L. Frobenius; starorakouská etnografie; švédská škola; finská škola; kulturní morfologie; významné projekty německé meziválečné etnografie; českoněmecká etnografie (A. Hauffen, G. Jungbauer, J. Hanika).

11. Ruskojazyčná etnologie

Kamčatské expedice a jejich význam; charakteristické rysy ruské etnografie; Ruská geografická společnost a její významní představitelé; N. Miklucho-Maklaj; institucionalizace ruské etnografie; cestopisy a protoetnografika; sovětská etnografie; teorie etnosu (S. M. Širikogorov, J. Bromlej, L. Gumilev); vliv sovětské školy na českou etnografii.

12. Česká a slovenská etnologická tradice do roku 1945

Kameralistika, národopis, etnografie; slovanský národopis; manželé Düringsfeldovi; institucionalizace české etnografie; K. Chotek; Slovensko jako etnografický terén; národopisné hnutí; svérázové hnutí; význam Národopisné výstavy československé; Č. Zíbrt; J. Polívka; L. Niederle; politický národopis; cizokrajný národopis; slovenská etnografie; pražský strukturalismus a etnografie (P. G. Bogatyrev).

13. Česká a slovenská etnologická a antropologická tradice po roce 1945

Transformace „národopisu“ v „etnografii“; marxistická etnografie (O. Nahodil, J. Kramařík, O. Skalníková); česká etnografie v 60. letech 20. století; etnografie v období tzv. normalizace; čeští etnologové (antropologové) v exilu; etnografie průmyslových oblastí; studium etnických procesů; čeští teoretici nacionalismu a etnicity; instituce české etnografie/antropologie; vývoj po roce 1989.

Pokyny ke skládání státní závěrečné zkoušky

Při skládání zkoušky předložte seznam literatury (odborných článků, knih, kapitol v knize), které jste nastudoval/a v souvislosti s jednotlivými tématy státnicového předmětu. Vycházejte přitom z literatury ke kurzům, které jste během studia splnil/a, relevantních encyklopedických a přehledových titulů a dalších oborových zdrojů. Podoba a formátování seznamu jsou ponechány na vašem rozhodnutí. Skladba, rozsah a především znalost titulů mají vliv na výsledné hodnocení.

Ve své samostatně připravené prezentaci vylosovaného tematického okruhu uvádějte:

- konkrétní teorie a koncepty vztahující se k danému tématu;
- konkrétní badatele a badatelky tématem se zabývající;
- konkrétní případové studie, etnografické, historické aj. příklady popisovaných jevů;
- širší myšlenkový (event. dobový) kontext;
- alespoň dvě odborné publikace z vašeho seznamu nastudované literatury, z nichž při své prezentaci vycházíte;
- průměrná doba prezentace a diskuze je 15 minut.

Doporučení:

- Neexistuje jeden očekávaný scénář vaší prezentace. Body uvedené v závorkách u jednotlivých tematických okruhů jsou pouhá vodítka, doporučení, kudy prezentaci vést. Je nicméně na vás, zda je využijete všechny, zda se zaměříte jen na některé z nich, nebo zda je doplníte dalšími dle svého vlastního uvážení. Podstatné je hovořit smysluplně, souvisle a k věci.
- Nezahajujte svou prezentaci (nebo její část) pokusem o všeobecné definice jednotlivých pojmů (typu „kultura je...“). Jejich výklad zasazujte buď do kontextu díla konkrétních autorů a autorek („Benedictová chápe kulturu jako...“) anebo do kontextu určitých myšlenkových směrů („v konfiguracionismu je kultura pojímána jako...“). Pokud si jste jisti, že tvrzení platí v oboru všeobecně, výslovně to uveďte („obecně lze říci, že...“, „v sociální a kulturní antropologii se tímto pojmem zpravidla rozumí...“ atp.).
- Nespoléhejte na „vypracované státnicové otázky“, které v podobě neustále se rozšiřujícího fasciklu různých útržků, výpisků a nesourodých poznámek kolují z roku na rok mezi studujícími. Nejenže obsahují chyby, ale je téměř jisté, že vám v porozumění smyslu jednotlivých témat nepomohou, spíš vás zmatou nebo přivedou k jalovému ukládání nesprávných či nesmyslných vět do paměti. Vycházejte primárně z toho, co jste se naučili v osobně absolvovaných kurzech, ze zadané či doporučené četby, popř. přehledových textů, jako jsou učebnice nebo encyklopedie (v případě dějin oboru např. Martin Soukup, *Antropologie: teorie, koncepty a osobnosti*, Praha 2019). V nich jsou daná témata zpracována korektněji, smysluplněji a uceleněji. Smyslem zkoušky je ověřit vaše porozumění základům oboru, resp. schopnost tyto základy stručně a srozumitelně představit.